

Letní škola pro tutory The Summer School for Distance Teachers

Monika Všetulová

1. Mýtus a předsudek

Přestože distanční forma vzdělávání (DiV) vstoupila do České republiky před více než 10 lety, stále není plnohodnotným partnerem prezenční formy vzdělávání. Jedním z důkazů může být skromná nabídka akreditovaných studijních programů v distanční formě vzdělávání (2 v roce 2005), nebo zběžné porovnání množství studentů v prezenčním (56 112 studentů v roce 2004) a distančním i kombinovaném studiu (16 494 studentů v roce 2004, z toho pouze 222 studentů v distanční formě). (1)

Jakkoli rozvoji distanční formy studia nahrává zvyšující se věk vysokoškolských studentů, prognózy dokonce hovoří o nárůstu podílu studentů v jiné než prezenční formě studia z necelé čtvrtiny na třetinu do roku 2015 (2), naráží distanční vzdělávání na závažné potíže.

Jednou z mnoha bariér je nedostatečná obeznámenost laické i odborné veřejnosti s klíčovými principy DiV (z hlediska množství i kvality informací). Chatrná informovanost je živnou půdou mýtů, které rozvoj DiV blokují. Nejzávažněji působí dle mých zkušeností výroky, které nekriticky upřednostňují jednu formu před druhou. Příkladem může být konstatování, že učitel v DiV je spíše poradcem než expertem a potřebuje si ve větší míře osvojit komunikační a organizační dovednosti než učitel v prezenční výuce. S těmito a podobnými výroky se můžete setkat jak u laiků, tak i u expertů, kteří jsou pokládány za autority ve vzdělávání dospělých. Takto se třeba v akreditovaném programu pro specialisty vzdělávání dozvíte, že vysoké školy realizují kombinované studium, protože distanční vzdělávání nefunguje. Nebo že v rámci distanční výuky se nekoná žádné prezenční setkání.

Boj s mýty v distanční formě vzdělávání často připomíná zoufalý boj s větrnými mlýny.

1.1 Prezenční prvky v distančním vzdělávání

Distanční forma studia nevyklučuje prezenční výuku (3). Prezenční setkání jsou zpravidla organizována za účelem výcviku dovedností. Studující musí být o konání prezenční výuky informováni před zahájením studia. Počet a rozsah setkání by měl být takový, aby byla zajištěna kvalita studia.

1.1.1 Tutoriál

Nejběžnější formou prezenční výuky v rámci distančního vzdělávání je tzv. tutoriál (4). Prezenční setkání studentů s učitelem má pro všechny zúčastněné nesporný význam. Slouží nejen k vyjasnění problémů se studiem, ale i k vzájemnému poznání a odbourání případného pocitu izolace. Praxe ukazuje, že studující velkou část tutoriálu věnují diskusi o svých studijních problémech, což má pozitivní vliv na pozdější průběh studia.

V průběhu studia se obvykle konají tři prezenční setkání: vstupní, průběžné a závěrečné.

Úvodní tutoriál je zpravidla věnován seznámení, a to jak vzájemnému seznámení tutora se studujícími, tak i seznámení studujících se základními principy studia. Tutor se studenty diskutuje o:

- organizaci studia dané disciplíny,
- povinné studijní literatury,
- o pravidlech vzájemné komunikace,
- o obsahu modulu,
- požadavcích na splnění úkolů a způsobu ukončení studia modulu.

V průběhu tutoriálu se tutor snaží studenty různými prostředky motivovat ke studiu modulu, zjistit studijní předpoklady účastníků ke studiu dané disciplíny a vyjasnit vzájemná očekávání od studia.

Průběžný tutoriál již víceméně slouží k vyjasnění problémů, na které studenti v průběhu studia narazili. V žádném případě není přednáškou k dané disciplíně.

Národní centrum distančního vzdělávání České republiky (5) doporučuje, aby se tutor během tutoriálu zaměřil hlavně na:

- věcné diskuse mezi studujícími navzájem i mezi nimi a tutorem,
- srovnání vlastních výkonů a výsledků s výkony a výsledky ostatních účastníků studia,
- objasnění výsledků hodnocení samostatných prací studujících a tutorova komentáře k nim,
- poskytnutí informací o literatuře a dalších zdrojích nad rámec základních požadavků,
- předání studijních materiálů (např. učebních textů, zadání případových studií, témat prací) tutorem,
- předání samostatných prací tutorovi k hodnocení nebo častěji jejich konceptů ke konzultaci obsahu a způsobu zpracování,
- skupinové řešení problémů,
- osvojování sociálně interaktivních dovedností,
- laboratorní nebo dílenské práce (ve speciálních učebnách),
- obsluhu počítačů a online studiu speciálních programů (projektů popř. jejich tvorbě).

Z výpovědí distančních studentů jednoznačně vyplývá, že na tutoriálu chtějí v první řadě diskutovat. Zásadně odmítají, aby se přednášelo a vedly zdoluhavé monology. Mají zájem o analýzu svých úkolů, zodpovězení dalších otázek k tématu a řešení problémů z praxe.

Z výše uvedeného vyplývají základní principy organizace tutoriálu:

- stručné zhodnocení odevzdaných úkolů,
- vysvětlení nejčastějších chyb, naznačení správného postupu,
- zodpovězení dotazů,
- diskuse, případně řešení případových studií,
- zhodnocení dosavadního průběhu studia.

Závěrečný tutoriál by měl ve srovnání s průběžným tutoriálem navíc obsahovat podrobnější instrukce k průběhu závěrečné zkoušky.

1.1.2 Letní škola

Několikadenní prezenční setkání za účelem získání dovedností, které se nelze naučit samostatným studiem, se nazývá letní škola. Jak již z názvu vyplývá, vzdělávací instituce pořádá tato setkání v době letních prázdnin. Využívá k tomu volné výukové prostory např. specializované učebny, laboratoře. Cíl letní školy je didaktický (ověření vědomostí, výměna názorů a postojů mezi studujícími) a sociální (omezení pocitu izolace).

Můžete se setkat i s pojmem rezidenční škola. Rozdíl je v tom, že letní školy trvají zpravidla týden a rezidenční školy pouze víkend. Účast na letní škole je většinou povinná.

2. Projekt @div

Centrum distančního vzdělávání Univerzity Palackého (CDV UP) v Olomouci připravilo dvouletý projekt financovaný Evropským sociálním fondem s názvem Akademie distančního vzdělávání. Cílem projektu je realizace letní školy pro tutorů tj. moderního vzdělávacího programu zaměřeného na zvýšení pedagogických kompetencí vzdělavatelů v distanční formě vzdělávání. Program je určen široké škále vzdělavatelů dospělých v Olomouckém kraji. Absolventi se naučí připravit a vést výuku v distanční formě vzdělávání na profesionální úrovni.

Studijní kurz je svým obsahem i formou inovativní. Zúročuje dosavadní zkušenosti pracoviště (příprava a realizace vzdělávacích aktivit pro učitele v oblasti DiV např. distanční kurz s e-learningovou podporou Distanční minimum, Multimediální kurzy, semináře k aktuálním otázkám v DiV, konzultační a poradenské aktivity pro realizační pracovníky distančního vzdělávání, národní i nadnárodní projekty – Socraes Grundtvig LILIPUT, Socrates Leonardo da Vinci ELCIT, MŠMT ČR Zavedení e-learningu, MŠMT ČR Rozvoj distančního vzdělávání a e-learningu na UP v Olomouci), aplikuje nejnovější pedagogické a technologické poznatky (aktivizační výukové metody, zkušenostní učení, e-learning, webinář)

Při přípravě a realizaci projektu dodržujeme tyto zásady:

- Zkušenostní učení. V programu je kladen důraz na prožitkovou zkušenost vycházející z procvičování praktických dovedností a poskytnutí konstruktivní zpětné vazby. Účastníci opakovaně vstupují do role studenta i vzdělavatele, prožívají průběh celého distančního studia ve dvou klíčových rolích, poznávají jejich specifika a učí se řešit standardní situace.
- Přiměřenost a praktická využitelnost informací. Účastníci obdrží informace, které jsou nezbytné pro profesionální výkon role tutora a využitelné v běžné tuteorské praxi.
- Osvědčené výukové metody. Teoretické informace jsou předávány prostřednictvím e-learningových nástrojů v podobě modulárně strukturovaných teoretických lekcí. Praktický výcvik je založen na aktivizačních a problémových výukových metodách.

2.1 Organizace studia

Kurz probíhá distanční formou s efektivní e-learningovou podporou. Zahrnuje dobu určenou pro řízené samostudium, zpracování individuálního projektu, účast na webovém semináři a výcvikovém prezenčním setkání.

2.1.1 Předběžná rámcová struktura studia

Kurz je zahájen vstupním prezenčním setkáním, na němž proběhne reciproční seznámení účastníků v rámci studijní skupiny, definování vzájemných očekávání, představení detailního programu studia, jeho formy a použitých didaktických metod. Účast na vstupním tutoriálu je povinná, neboť v jeho průběhu dochází k upřesnění organizačních aspektů studia, aktuálních

potřeb a možností účastníků, navázání kontaktu v rámci studijní skupiny a zodpovězení případných dotazů. Během setkání je vysvětlena komunikační strategie a představeno on-line prostředí studenta, které se stává hlavní elektronickou podporou studia především v části věnované samostudiu teoretických lekcí jednotlivých modulů kurzu.

Studium teoretických lekcí probíhá samostatně. Studující mají k dispozici elektronické studijní materiály, které jsou vytvořeny tak, aby maximálně pokrývaly jejich vzdělávací potřeby. Učivo je účelně strukturováno do pěti samostatných modulů. Každý modul zahrnuje zpětnovazební prvky (např. elektronické testy), jejichž prostřednictvím získá každý účastník okamžitou adresnou informaci o svém studijním pokroku.

Po prostudování teoretických informací absolvují účastníci kurzu letní školu tj. pětidenní prezenční setkání. Letní škola je postavena na tréninkových aktivitách, které se co nejvíce blíží reálným situacím, s nimiž se budou účastníci běžně ve své tuteurské praxi setkávat. Při jejich zvládnutí vycházejí účastníci ze znalostí získaných v průběhu samostudia. Standardní situace v distanční výuce řeší střídavě v pozici studujícího i učitele. Osobní zkušenost s rolí distančního studenta podnítl v účastnících schopnost empatie a posílí tak úroveň sociální kompetence budoucích tutorů. Součástí soustředění je rovněž nacvičování nestandardních a nepříjemných situací v práci tutora a jejich zvládnutí a příprava a realizace webového semináře, s jehož rámcovou strukturou a obsahem jsou účastníci předem seznámeni.

V průběhu letní školy předvede každý účastník samostatnou prezentaci výukové lekce, kterou si připravil v průběhu samostudia. Vystoupení každého účastníka bude natočeno za účelem poskytnutí efektivní zpětné vazby. Součástí tréninku je i výcvik počítačových dovedností. Účastníci budou mít v době konání letní školy k dispozici PC učebnu a budou absolvovat intenzivní školení zaměřené na tvorbu multimediálních studijních materiálů. Během přípravy i samotné realizace prezentace minilekce si budou účastníci nacvičovat práci s didaktickou technikou. Do programu letní školy jsou zahrnuty i odborné besedy s vybranými experty na palčivé otázky v distančním vzdělávání.

V průběhu tréninku jsou využity progresivní a účinné výukové metody, které slouží k procvičení a shrnutí znalostí a dovedností účastníků. V závěru kurzu proběhne detailní vyhodnocení kurzu za účelem jeho efektivní inovace.

Akademie distančního vzdělávání

Realizační tým   Kontakt   Aktuality

Hlavní strana

O PROJEKTU

- Identifikace
- Realizační tým
- Forma
- Obsah
- Etapy
- Výstupy

O PROJEKTU

Centrum distančního vzdělávání Univerzity Palackého (UP) v Olomouci připravilo dvouletý projekt financovaný Evropským sociálním fondem s názvem: **Akademie distančního vzdělávání**. Cílem projektu je vytvoření moderního vzdělávacího programu zaměřeného na zvýšení pedagogických kompetencí vzdělavatelů v distanční formě vzdělávání. Program je určen široké škále vzdělavatelů dospělé populace (učitelům, lektorům, trenérům, instruktorům, koučům, konzultantům, examinatorům, metodikům vzdělávání, manažerům vzdělávání, personalistům apod.) v Olomouckém kraji.

Absolventi programu se naučí připravit a vést výuku v distanční formě vzdělávání na profesionální úrovni.

Navrhovaný program je svým obsahem i formou inovativní, zúročuje dosavadní zkušenosti pracoviště, aplikuje nejnovější pedagogické a technologické poznatky. Program reflektuje aktuální požadavky trhu se vzděláváním (rostoucí zájem o programy celoživotního vzdělávání a vysokoškolské graduální programy v distanční formě s e-learningovou podporou), strategické potřeby společnosti, respektive státu (důraz na multimedializaci a rozšíření kapacity i nabídky graduálních akreditovaných programů), strategické potřeby regionu (důraz na využití e-learningu a distanční formy v celoživotním učení) a zejména na profesní potřeby vzdělavatelů dospělé populace.

ZÁSADY

Důraz na praxi. V programu je kladen důraz na prožitkovou zkušenost vycházející z procvičování praktických dovedností a poskytnutí konstruktivní zpětné vazby. Účastníci opakovaně vstupují do role studenta i vzdělavatele, prožívají průběh celého distančního studia ve dvou klíčových rolích, poznávají jejich specifika a učí se řešit standardní situace.

Přiměřenost a praktická využitelnost informací. Účastníci obdrží informace, které jsou nezbytné pro profesionální výkon role tutora a využitelné v běžné tuteurské praxi.

Publicita

Průběžné zprávy

Vstup do kurzu

AKTUALITY

- 31. 1. 2006: Proběhla první rozšířené pracovní porada k projektu. Členové realizačního týmu diskutovali o harmonogramu, rolích a konkrétních úkolech.
- 8. 12. 2005: Zahájení projektu ⇒ výstavba webových stránek, příprava detailního plánu 1. ETAPY.

Aktualizováno: 6. 3. 2006

© 2005-2007, CDV UP

Obr. 1: Akademie distančního vzdělávání

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem (ESF) a státním rozpočtem České republiky. Název projektu: Akademie distančního vzdělávání. Registrační číslo: CZ.04.1.03/3.3.12.1/0032.

Aktuální informace o průběhu projektu naleznete na adrese <http://akademiediv.upol.cz/>.

Použité zdroje

1. Ústav pro informace ve vzdělávání. *Výkonové ukazatele 2004/2005 – Kapitola F*. [cit. 2005-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.uiv.cz/clanek/559/1094>>.
2. *Aktualizace koncepce reformy vysokého školství. Rozbor souladu cílů a nástrojů Strategie hospodářského růstu (dále jen „SHR“) a Aktualizace koncepce reformy vysokého školství*. Aktualizováno 24. 1. 2006. [cit. 2005-03-20]. Dostupný z WWW:<http://wtd.vlada.cz/attachments/9029/Aktualizace_koncepce_reformy_vysokeho_skolstvi.pdf>.
3. ZLÁMALOVÁ, H. *Distanční vzdělávání. Učební text pro distanční studium*. Praha : Vysoká škola J.A. Komenského, 2005. 86 s. Dostupný z WWW: <http://www.vsjak.cz/ruzne/Skriptum_DiV_konec.pdf>.
4. VŠETULOVÁ, M. *Klíčové role v distančním vzdělávání*. Olomouc : CDV UP, 2005. 78 s. ISBN 80-244-1223-3.
5. PRŮCHA, J., MÍKA, J. *Glosář distančního vzdělávání*. Praha : NCDiV, 1998.

Mgr. Monika Všetulová
Centrum distančního vzdělávání Univerzity Palackého v Olomouci
Biskupské náměstí 1, 771 11 Olomouc, Česká republika
E-mail: monika.vsetulova@upol.cz
Telefon: + 420 585 631 129